

Medgyesbodzás Község és Gábortelep
Településképi arculati kézikönyv

2017.

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS.....	3
2.	MEDGYESBODZÁS KÖZSÉG ÉS GÁBORTELEP BEMUTATÁSA.....	3
2.1.	A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETE	3
2.1.1.	<i>A településszerkezet alakulása a történelmi korszakokban.....</i>	<i>7</i>
2.1.2.	<i>Településszerkezet kialakulása, fejlődése a meglévő térképek alapján.....</i>	<i>8</i>
2.2.	ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER.....	9
2.2.1.	<i>Településkarakter napjainkban: településszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok.....</i>	<i>9</i>
2.2.2.	<i>A település térségi szerepe, vonzaskörzetének, funkcióinak bemutatása.....</i>	<i>14</i>
2.2.3.	<i>Közlekedés</i>	<i>17</i>
3.	ÖRÖKSÉGÜNK.....	18
3.1.	ÉPÍTETT- ÉS TERMÉSZETI KÖRNYEZET MEGLÉVŐ ÉRTÉKEI	18
3.1.1.	<i>Épített környezet értékei</i>	<i>18</i>
3.1.2.	<i>Természeti környezet értékei</i>	<i>21</i>
3.2.	ORSZÁGOS VÉDELMEK, ÉPÍTETT	24
3.3.	TERMÉSZETI, VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK, NATURA 2000 TERÜLETEK, EGYEDI VÉDELEM.....	24
3.3.1.	<i>Általános természetvédelmi leírás.....</i>	<i>24</i>
3.3.2.	<i>Natura 2000terület.....</i>	<i>24</i>
3.3.3.	<i>Országos védelem.....</i>	<i>24</i>
3.3.4.	<i>Egyedi védelem</i>	<i>25</i>
3.4.	HELYI VÉDELMEK ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI	25
3.4.1.	<i>Épített értékek</i>	<i>25</i>
3.4.2.	<i>Természeti értékek.....</i>	<i>26</i>
3.5.	AZ ÉRTÉKEK MEGFOGALMAZÁSA, JAVASLATOK.....	27
3.6.	AZ ÉRTÉKEK KARAKTERÉNEK MEGFOGALMAZÁSA, MEGŐRZÉSÉNEK JAVASLATA	27
4.	ELTÉRŐ KARAKTEREK LEHATÁROLÁSA	28
4.1.	TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZET	28
4.2.	TELEPÜLÉSKÉP ÉS UTCAKÉPEK.....	29
5.	AJÁNLÁSOK A TELKEK BEÉPÍTÉSÉRE ÉS A KÖZTERÜLETEK KIALAKÍTÁSÁRA	30
5.1.	TELEPÜLÉS MAG, VÉDENDŐ TERÜLETEK.....	30
5.2.	KÜLTERÜLETEK	40
5.3.	KÖZTERÜLETEK KIALAKÍTÁSA: UTAK, JÁRDÁK, NÖVÉNYZET, KÖZMŰVEK.....	41
6.	REKLÁMOK MEGFOGALMAZÁSA	42

1. Bevezetés

Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága. A házak ugyan lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élhetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe,

hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédjaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatoktól a zenén át egészen épített környezetünkig.

2. Medgyesbodzás község és Gábortelep bemutatása

2.1. A település története

Medgyesbodzás község Békés megye déli részén fekszik. A község neve a történelme folyamán több alakban fordul elő: Bozzás, Bozos, Bodzas, Bodzás, Borzos, Bozyas,

Buzáz, Meggyes-Bodzás, Medgyesbodzás. A bodzás helynév értelme: bodzával beültetett, benőtt hely, míg a Medgyes előtag megkülönböztető szerepű, s az itt honos gyümölcsre utal.

Medgyesbodzás területe régészeti leletek alapján történelem hajnalától mindig lakott hely volt. A legrégebbi leletek a bronzkor emberére utalnak, ezekből kimutatható a primitív társadalmi élet. Leletek bizonyítják a kelták, gótok jelenlétét is. A III. század felé a vandálok tartózkodtak itt, majd őket felváltják a gótok és a negyedik század vége felé előretörő hunok. A vidéket 815-ben a bolgárok foglalják el. A IX. század vége felé a honfoglaláskor a magyarok is birtokba vették, Ajtony nemzetségnek voltak jószágai. A környék a tatárjárás alatt súlyos pusztulást szenvedett. A Körösöktől délre eső vidék teljesen elpusztult. Az újra telepítést IV. Béla kunokkal próbálta megoldani. Ekkor telepednek le alkalmasint szórványosan románok is. XIV.-XV. században sok apró település alkotta a vidéket, többségükben kisbirtokosok alá tartoztak. 1421-ben a nagylaki Jank családé. 1510-ben Hohenzolleni György a tulajdonosa a 85 gyulai uradalomhoz tartozó helységnek, pusztának, így Meddgyes, és Bozosnak is. 1552-ben a falunak 454 portája volt, így a népesebb falvak közé számított. A község időközönként elpusztul, a nehéz időszakokban szétszalad, elhúzódik az el nem érhető vizenyős, lápos részekre. Gyula vára elestekor 1566-ban a környéket az ostromhoz felvonuló török hadak feldúlják. A gyulai szandsák a Temesvári helytartóhoz (Vilajet) tartozott. Bodzzás falu a békési Náhije területén feküdt. 1567-es összeírás során a családok száma 47 volt. Az 1500-as évek végén Meddgyes és Bozos lakosai a reformációval is megismerkednek. A XVI század végén a községet az átvonuló tatár seregek pusztítják el. 1651-ben a török pusztítás hatása nyomán „ült-hely”-ek között sorolják fel, említik meg újra Budzyást. 1717-bem Arad. Zaránd egyesített megye községe lett. 1748-ban Arad megyéhez tartozott. Az 1800-as évek elején területén épület alig volt, sőt kút is csak csak csekély számban. 1820-ban Hengelmüller Mihály és Ritter József 17 évre bérbe veszi a kincstártól. Fényes Elek szerint 1851-ben Boddzás Pusztá haszonbérbe van kiadva dohánytermesztők részére.

Medgyes Bodzás kertészközséget 1857-ben telepítették. 1855-ben 29 dohánykertész telepedett le, és 1857. augusztus 20-án már 100 külső és 15 belső telkes (zsellér) kötött szerződést a kincstárral. Népessége 900 fő. Nevét a két kincstári pusztáról kapta, melyből kihalították. Meggyes önálló pusztá és Bozzás önálló pusztá. A mai Iskola utca vonalán ment keresztül a két pusztá határa.

Az akkori határa a következőkkel érintkezett. Keleten: a bánkúti József főhercegi uradalom. Délen: a bánhegyesi és kunágotai kincstári uradalom. Nyugaton: Apácza község. Északon: a gerendási és ottlakai puszták.

A lakosság Bánkút település lakosaiból, illetve Csongrád megye egyes részeiből települt ide, tiszta magyar anyanyelvűekből állt. A föld termékenységének híre ide csábított

nagyon sok embert. 1866-ban a kincstár kénytelen 75 zsellértelket kiosztani házhelynek, majd ezt 1879-ben 72 telekkel gyarapította. 1879-ben Békéscsabáról tótok, Heves megyéből pedig palócok települtek ide. A telepesek haszonbérleti szerződéses viszonyban voltak a kincstárral. 20 magyar hold földet és 1 hold házhelyet kaptak bérbe, 20 évre. Minden család 3-5 holdnyi dohányt tartozott termelni. Az egyre növekvő terhek miatt a családok helyzete fokozatosan romlott, eladósodtak, egyre nagyobb harc folyt a jobb terméseredmény eléréséért.

Templomát 1873-ban építik fel Szent István király tiszteletére az akkori hívek és a csanádi püspök, Bonnáz Sándor adományából. A temetőben e században, 1913-ban épít kápolnát Csikós Sándor plébános.

1920-ban Medgyesbodzásan is sor kerül új telepítésre, illetve új házhelyek kijelölésére. 1920. május 1-én gr. Keglevich György hozzájárul, hogy a hadiárvának, rokkantaknak, özvegyeknek házhelyeket jelöljenek ki, a birtokán áthúzódó AEGV Bodzási tanyák elnevezésű megállóhelyénél. Ekkor Medgyesbodzás területén 277 porta, illetve lakóház volt. Tanyák száma 60. Az Új-telepen (Keglevich adománya) pedig 114 porta lett kimérve. Lassan ezeken felépülnek a házak is, s így kialakul az új falu az AEGV (MÁV) vonala, valamint a medgyesbodzási orosházi út mentén szabályos utcákkal. A telepet a gróf apjáról Gábor-Telep-nek nevezték el.

Medgyesbodzásan a Dózsa Tsz működött, mely 1950. augusztus 12-én alakul termelőszövetkezetté 17 taggal. 1951-ben már 50-60 tagja van. Gábortelepen 1948-ban alakult a Petőfi Tsz 13 taggal, 1949-ben termelőszövetkezetté alakul 33 taggal.

1961 januárjában a két termelőszövetkezet egyesül. Neve: Egyetértés MgTsz. Ekkor a lakosság 96 %-a, a földterületnek 89 %-a tartozott a termelőszövetkezethez. Ezzel megszűnt a 2 település lakói közti különválás. Fő útvonala a Medgyesegyháza Orosháza közötti műút, mely 1928-29-ban épült, bazalt kockákból ez volt az ún. macskaköves út. A kisvasút megszűnésével 1970-ben újjáépült 6 méteres portalanított úttá.

A község határában régebben több gémeskút volt, mely még a régi legeltető állattenyésztés maradványa. Ezek közül ma már alig van 1-2 (Horváth-kút, Gulya-kút, Miklós féle kút), helyettük egyes tanyákon létesültek jó ivóvizet adó kutak, nem egy helyen igen jó vizű fúrott kút is volt. (Lipták-, Zsíros-, Szász-tanya). A községben tíz fúrott kút van, Medgyesbodzásan 7 db, Gábortelepen 3 db.

1861-ben a medgyesbodzási római katolikus lakók építenek egy egytantermes iskolát és kántortanítói lakást. Tehát felekezeti iskola volt ekkor. Az épület toronnyal és kis haranggal volt ellátva. A templom felépítéséig itt tartották a miséket. 1882-től, mint községi iskola működött. Az iskola 1902. szeptember 01-ei 3 tanerős, melyből egy személy a kántori teendőket is végzi. Gábortelepen 1926. május 25-én elkezdik építeni az iskolát és 1926. novemberben átadják.

1940-től mindkét területi iskola 8 osztályos. Medgyesbodzáson 1-4 osztály bontott, az 5-6, 7-8 összevont. Létszám 250 fő. Gábortelepen a tanulócsoportos 2 tanerős iskola 1942-ben 3 tanulócsoportos, 3 tanerős iskolává fejlődik. A tanulók száma: 121 fő. 1976. augusztus 1-ei megszűnik Gábortelepen az iskola működése. A tanulók Medgyesbodzásra járnak át autóbusszal. Így a két község tanulói teljesen osztott iskolában tanulhatnak. Napjainkban az oktatás 2 épületben folyik. Van az alsó tagozatos épület, illetve a felső tagozatos. A tanulók száma kb. 90 fő. A gábortelepi tanulók autóbusszal járnak át Medgyesbodzásra. Óvoda mindkét településen működik, igen kis létszámmal.

2008-ban az iskola anyagi okok miatt megszűnik, a gábortelepi óvodával együtt. Az iskolások a szomszédos Csanádapácára illetve Medgyesegyházára járnak át volán busszal. A gábortelepi óvodások önkormányzati busszal utaznak a Medgyesbodzási óvodába.

2.1.1. A településszerkezet alakulása a történelmi korszakokban

Medgyesbodzás az Alföldi tájon a Békési-hát kistájon található. A településen 1855-ben 29 dohánykertész telepedett le. 1857-ben népessége már 900 fő. A két pusztá határa, melyről nevét kapta az Iskola utca vonalán ment keresztül. 1866-ban a kincstár kénytelen 75 zsellértelket kiosztani házhelynek, majd ezt 1879-ben 72 telekkel gyarapította. 1879-ben Békéscsabáról tótok, Heves megyéből pedig palócok települtek ide. 1920-ban Medgyesbodzáson is sor kerül új telepítésre, illetve új házhelyek kijelölésére.

Ekkor Medgyesbodzás területén 277 porta, illetve lakóház volt. Tanyák száma 60. Az Újtelepen (Keglevich adománya) pedig 114 porta lett kimérve. Az itt felépült házak alkotják a települést AEGV (MÁV) vonala, valamint a medgyesbodzási orosházi út mentén kialakult szabályos utcákkal. A telepet a gróf apjáról Gábor-Telep-nek nevezték el.

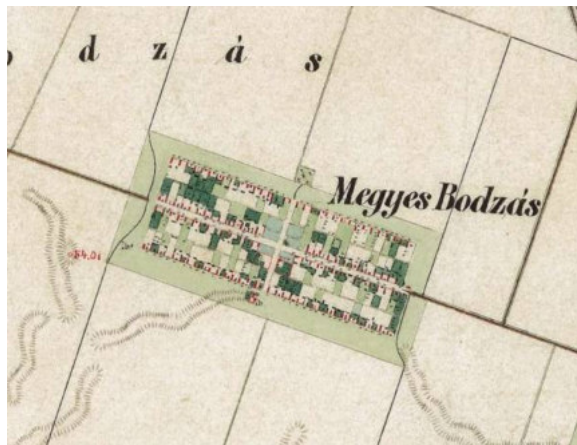
Emléktábla a megszűnt vasúti megálló helyén

Fő útvonala a Medgyesegyháza Orosháza közötti műút, mely 1928-29-ban épült, bazalt kockákból ez volt az ún. macskaköves út. A kisvasút megszűnésével 1970-ben újjáépült 6 méteres portalanított úttá, ez jelenleg a 4429-es Medgyesegyháza-Orosházi út

A községnek 4 utcája van a főúttal párhuzamosan, ehhez csatlakozik egy külső település Gábortelep, mely a község központjától 2,7 km-re van, a műút mentén. Ez a kialakult településszerkezet nem változott a mai napig.

2.1.2. Településszerkezet kialakulása, fejlődése a meglévő térképek alapján

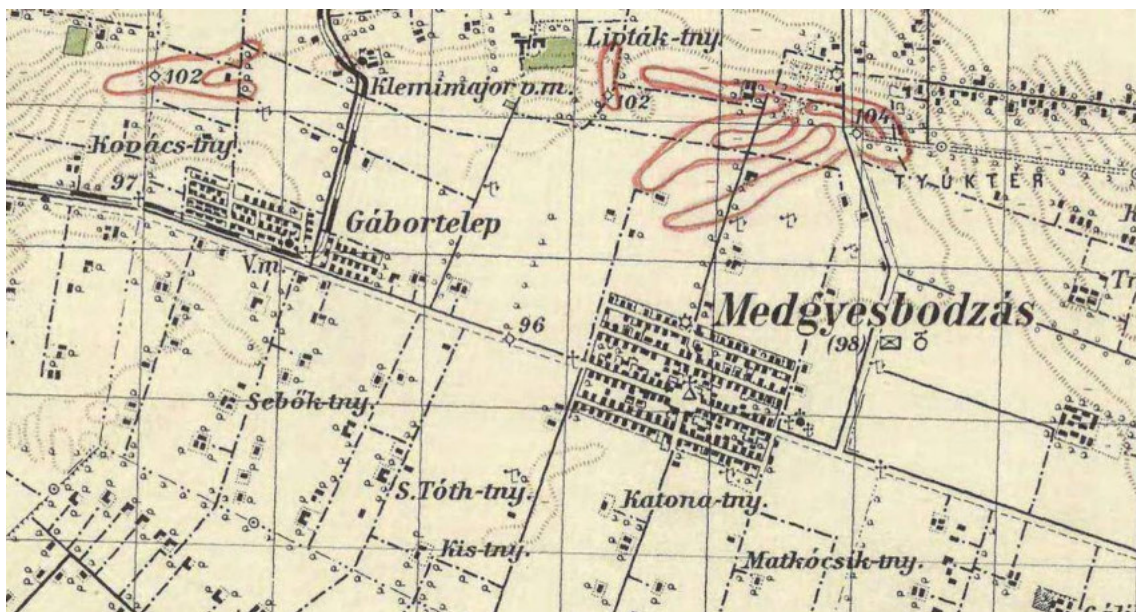
Az első katonai felmérés a településről 1763-1787 között készült.

A második katonai felmérésen (1806/69) már látszik a település szerkezete. Jól látszanak a rendezett utcák, a település középpontjában található utak mentén kialakult településszerkezet meghatározó elemei.

A legrégebbi, már részleteket beazonosítható módon ábrázoló térkép (Magyar Királyság kataszteri térképe) az 1869-87-ből származó kataszteri térkép. Ezen a mostani település térszerkezete (út és utcahálózat, épületek) jól azonosíthatók.

Az 1941-ben készült Magyarország katonai felmérésén már Gábortelep is látható. Mindkét településen szabályos, a főúttal párhuzamos utcák vannak. A község kialakulása óta térszerkezetében semmilyen változás nem történt.

Az 1900-as népszámlálás szerint a község lakóinak száma 2413 fő. Magyar község, csekély számban még található volt tót és német lakos.

1941-ben a lakosság száma 2621 fő, melynek 95 %-a földműves. A lakosság az 1960-as adatok szerint csökkent 2296 főre. A ksh.hu adatai alapján 1991.01.01-én a lakosok száma 1369 fő, 2011.10.01-én 1117 fő és jelenleg 2017.01.01-én 1008 fő. A településen a népesség száma erősen csökkenő tendenciát mutat.

2.2. Általános településkép, településkarakter

2.2.1. Településkarakter napjainkban: településszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

A szabályos utcarendszerrel rendelkező település épületállományának jelentős része falusias jellegű, utcára merőleges tetőidomú parasztház, illetve a későbbi kor termékeként, 40-50 éve épült sátoztetős lakóépület, nagyrésztük felújításra szorul. Az utóbbi évtizedben épült épületek általában földszint + tetőtér beépítésűek, esetleg kétszintesek. A lakóterületekre jellemző az oldalhatáron álló beépítés, főként előkert nélküli, csak néhány épületnél jellemző a 1,5-2 m mélységű előkert. A telkek mérete változó, a 20-40 m szélesség mellett a 60-tól 100 m-es mélység is megtalálható. A kertek jellemzően házikertként hasznosítottak. A lakóépület mögött általában soros elrendezéssel gazdasági épületek találhatóak.

Átalakított, bővített parasztházak

Új építésű házak

A Medgyesbodzáson a középponti négyszögletes tér körül helyezkednek el a község középületei: Iskola, Polgármesteri Hivatal és Rendőrség, Kultúrház, Óvoda és központi konyha, Emlékkönyvtár, Egészségház, Templom és Paplak.

A településen lévő szolgáltatók épületei a megfelelő állapotban vannak.

Gábortelepen a lakótelkek mélysége 65-95 m, szélességük 25-30 m, melyen az épületek nagy része előkert nélküli, oldalhatáron álló beépítési móddal épültek.

A községhez tartozó Gábortelepen is jelen vannak a kereskedelmi szolgáltatók és infrastruktúrális intézmények is.

2.2.2. A település térségi szerepe, vonzáskörzetének, funkcióinak bemutatása

Medgyesbodzás Békés megye Déli részén helyezkedik el. A középkorban Zaránd, a Trianonig Arad, az 1950-es megyerendezésig Csanád-Arad-Torontál megyéhez tartozott, utána került Békés megyéhez. A Dél-Alföldi régió Mezőkovácsházi járásához tartozik,

mely 21 km-re van a településtől. A település területe 3167 ha, a községhez tartozik Gábortelep és a Medgyesbodzási tanyák. Medgyesbodzás hivatalosan becsült (2017) lakossága 1008 fő, ebből Gábortelepé 349 fő, a Medgyesbodzási tanyáké 27 fő. A lakások száma Medgyesbodzáson 586 db, ebből Gábortelepen 198 db épület van, a tanyákon 17 db.

A község megélhetésének alapja napjainkban a földművelés, állattenyésztés. A szántóföldeken kukoricát, búzát, árpat termesztnek. Medgyesbodzás nagyon híres dinnyetermesztő vidék. Az állattenyésztés alapja a sertés és a marhatenyésztés.

2008-ban a településen az iskola anyagi okok miatt megszűnt, a gábortelepi óvodával együtt. Az iskolások a szomszédos Csanádapácára illetve Medgyesegyházára járnak át volán busszal.

A településen működő óvoda egy vegyes életkorú gyermek csoporttal működik. Minden jelentkező gyermek számára biztosítva van az óvodai ellátás. A gyermekek mindkét településről ebbe az intézménybe járnak. A gábortelepi gyermekek szervezeten a Tanyagondnoki Szolgálat buszával érkeznek reggelente és délután járnak haza. Az óvoda épülete 2004-ben felújításra került, így korszerűnek mondható.

A településen családsegítő és gyermekjóléti szolgálat működik.

A Családsegítő Szolgálat célja a településen élő szociális és mentálhigiénés problémák miatt veszélyeztetett, krízishelyzetbe került személyek, családok életvezetési képességének megőrzése, a problémákat kialakító okok megelőzése, valamint a krízishelyzet megszüntetésének elősegítése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás. A Gyermekjóléti szolgálat célja a településen élő gyermekek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás biztosítása, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.

Községi Könyvtár

A könyvtár történetének szálai a 19. század végéig nyúlnak vissza. „Olvasókör” 1896 óta működik a faluban. A jelenlegi könyvtár építési munkálatai 1975. szeptember 5-én

fejeződtek be. Az épület előtti olvasóparkban Seregi József „Esőváró” című kőszobra található. A könyvtár falát Takács Zoltán kerámiai díszítik. Intézményünk 2009 októberében csatlakozott a Dél-Békési Kistérségi Többcélú Társuláshoz. A kölcsönzés mellett egyéb szolgáltatásokkal is állnak látogatóik rendelkezésére, mint pl. tanfolyamokon, ismeretterjesztő előadásokon, közösségi rendezvényeken való részvétel. A könyvtár állománya: 6000 kötetű.

A település háziorvosi szolgálata működik, minden nap van rendelés, valamint minden napos készenléti ügyelet. A délutáni és esti időszakban, valamint hétvégén és ünnepnapokon a Központi Orvosi Ügyelet látja el a sürgősségi eseteket, melynek telephelye Kunágota.

A Területi védőnői szolgálat, mindenki számára elérhető és ingyenes szolgáltatás.

Gábortelepi „Kuckó” Nagycsaládosok Egyesülete

A „KUCKÓ” Nagycsaládos Egyesület a gábortelepi szegény rászorult családok megsegítésére jött létre 2003-ban, ezóta működik sikeresen. Medgyesbodzás, Csanádapáca és Medgyesegyházi családok is csatlakoztak az egyesülethez.

Fő feladatuk a szeretetre és a családi életre nevelés.

2.2.3. Közlekedés

Medgyesbodzás község és Gábortelep a 4429-es Orosházi-Medgyesegyháza közötti országos mellékúton közelíthető meg. A település belterületén meghatározó közúti forgalom ezen az úton bonyolódik le.

A település gyűjtőútja az Iskola utca, mely jelentősebb szerepet játszik a község közlekedésében.

A tömegközlekedést a helyközi autóbuszjáratok jelentik a településen, vasúthálózattal nem érintett.

Községképbe jól illeszkedő autóbuszvárók

3. Örökségünk

3.1. Épített- és természeti környezet meglévő értékei

3.1.1. Épített környezet értékei

A község szerény, de megbecsülésre érdemes épületállománya folyamatosan fejlődött, beépítési formája, léptékrendje harmonikus, egységes képet mutató, a település eredeti kialakulásának logikája szerint folytatható, gazdagítható. Nincsenek azonban kiemelkedően értékes épületek, de összességében mégis több, értéket is hordozó épület alkot előnyös utcakép-részleteket, amelyeket folyamatosan gazdagítani lehet. A település belterületén nincs műemléki védelem alatt álló épület, ingatlan.

Emlékművek, emléktáblák, szobrok

3.1.2. Természeti környezet értékei

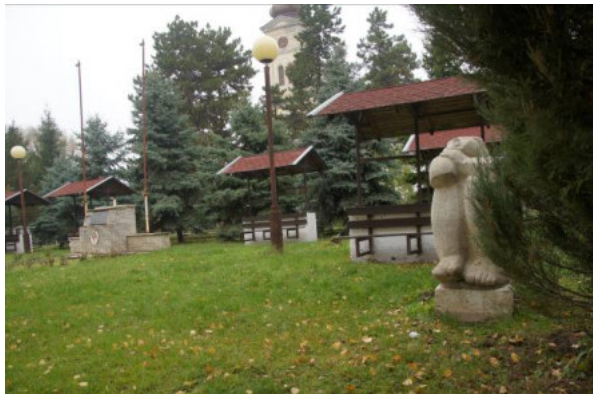
Jelenleg Medgyesbodzás és Gábortelep külterületén helyi védelem alatt álló természeti terület, illetve emlék nincs.

A település zöldfelületi rendszerének alkotói a közhasználatú zöldfelületek, mint a közkertek, közparkok, út- és térfásítások; a korlátozott közhasználatú zöldfelületek, mint a temető, sportpálya, templomkertek, intézménykertek, óvoda kertek; ill. a közhasználat elől elzárt magánkertek, ill. zárt vállalati kertek. A kondicionáló és esztétikai hatás mellett a lakosság szempontjából legnagyobb használati értéke a közhasználatú zöldfelületeknek van.

A települési zöldfelületek, közhasznú zöldfelületek:

Közkert, közpark:

Medgyesbodzás központi területén két jelentősebb zöldfelület található, egyik a templom környezetét képező gyepfelület négy idős, szép habitusú vadgesztenyével, a másik a községháza előtti terület.

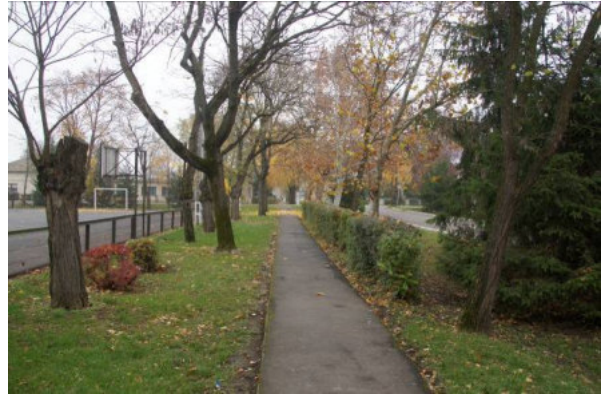

Medgyesbodzás központjában jelentős gyepfelületű zöldfelület található.

Különleges területek:

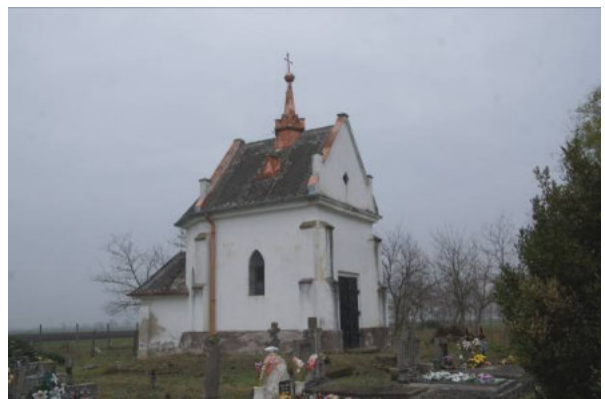
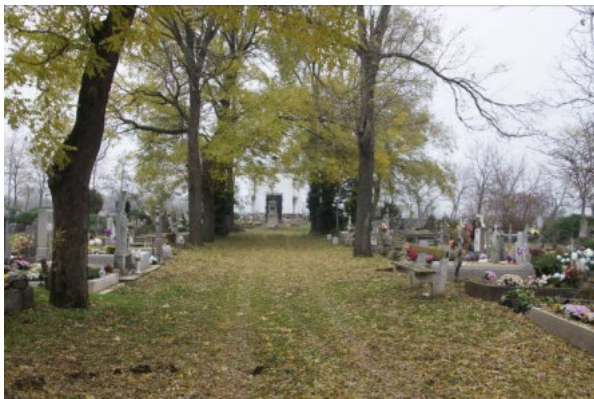
Sportpálya:

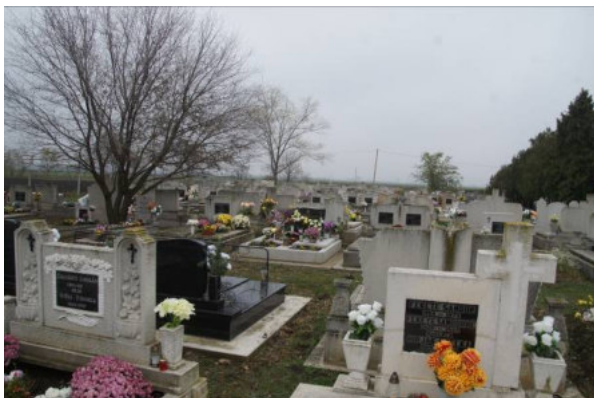
A községi sportpálya az Iskola utcán, Táncsics M. utcán, és az Iskola utcán található kézilabda pálya rendezett képet mutat.

Temető:

A község külterületén 2 db temető található. Az egyik (rég)i a településtől keletre, a másik (új) temető északra található.

A közhasználat elől elzárt zöldfelületek, a *magánkertek* a település egésze szempontjából is értékesek, hiszen még természet-felületként is részt vesznek a település kondicionálásában. A településről általánosságban elmondható, hogy a magántelkek viszonylag nagy területűek, így elég hely van a kertek kialakítására is.

3.2. Országos védelmek, épített

Medgyesbodzás község területén országos védelem alatt álló és műemléki védettséget élvező épület jelenleg nem található.

3.3. Természeti, védett természeti területek, Natura 2000 területek, egyedi védelem

3.3.1. Általános természetvédelmi leírás

Az érintett terület természetföldrajzi szempontból az Alföld nagytáj déli részén, azon belül a Békési-Hát kistáj középső részén található.

A község külterületének túlnyomó részét mezőgazdasági területek borítják, a település jellemzően a mezőgazdaságból, ill. az ehhez kapcsolódó gazdasági tevékenységekből él. Medgyesbodzás közigazgatási területén az erdőterület meglehetősen kevés.

Tájtörténeti, tájképi, történelmi es kulturális szempontból értékes területek a kunhalmok, amelyből Medgyesbodzás közigazgatási területén 1 db található, ez országos jelentőségű védettséget élvez. A településtől északra elhelyezkedő zártkertek mellett található kunhalom a Kilátóalom.

3.3.2. Natura 2000terület

A település közigazgatási területén és annak környezetében Natura 2000 hálózat által kijelölt területek nem találhatóak.

3.3.3. Országos védelem

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságának előzetes szakhatósági véleménye szerint két 1997-ben felmért potenciális természeti értéket képviselő terület található a településen. Az egyik a felhagyott mezőgazdasági reptér gyepes kifutópályája, a másik a volt zártkertes terület, ahol a gyepes felületek mellett főképp a madárvilágot vonzó

gyümölcsösök vannak. Míg az előző a terület gyepes jellege, az utóbbi változatos élőhelytípusok jelenléte miatt képvisel értéket.

A Békés Megyei Területrendezési Terv (BMTT) övezeti térképe a volt zártkerti részt tájképvédelmi területként tünteti fel, vegyes művelési szerkezetű területbe sorolva.

Országos jelentőségű védett értékek:

A település közigazgatási területén országos jelentőségű védett értékek közé egyedül a községtől északra fekvő zártkertek mellett elhelyezkedő Kilátóhalom (kunhalom) került besorolásra.

3.3.4. Egyedi védelem

Helyi természetvédelmi terület nem került kijelölésre. A település területét tekintve fontos helyi természeti értéket képvisel négy vadgesztenyefa. Külterület fasorokban hiányos, tájképi szempontból jelentős meglévő fasor a Grófi földeken található eperfasor, valamint a felhagyott sertéstelep közelében lévő diófasor. A volt zártkertes területhez vezető út mentén található diófa egyedisége és szép megjelenése miatt érdemel védelmet.

3.4. Helyi védelmek épített és természeti

3.4.1. Épített értékek

Helyi védett épületek: Ssz.	Településrész	Cím	Hrsz	Funkció
1.	Medgyesbodzás	Széchenyi u.	430	<i>Templom</i>
2.	Medgyesbodzás	Széchenyi u.	40/2	<i>Lakóház</i>
3.	Medgyesbodzás	Széchenyi u. 21.	444/1	<i>Lakóház</i>
4.	Medgyesbodzás	Széchenyi u. 22.	37	<i>Lakóház</i>
5.	Medgyesbodzás	Hunyadi u. 12.	409	<i>Lakóház</i>
6.	Medgyesbodzás	Hunyadi u. 48	251	<i>Lakóház</i>
7.	Gábortelep	Rákóczi F. u. 26.	616	<i>Lakóház</i>
8.	Medgyesbodzás	Ady Endre u.	86	<i>Feszület</i>

Az épített értékeken kívül helyi védendő a település négyzethálós szerkezete, amely még híven őrzi a telepített dohánykertész községek településszerkezetét. A védelem azt jelenti, hogy a jövőben sem szabad ettől a négyzethálós szerkezettől eltérő szerkezetű fejlesztési területet kijelölni.

3.4.2. Természeti értékek

A helyi jelentőségű természetvédelmi területet a települési önkormányzat rendeletben nyilvánít védetté. A helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartásáról, természeti állapotának őrzéséről a települési önkormányzat köteles gondoskodni. Medgyesbodzás területén nincs ilyen helyi védelem alatt álló természeti elem.

A településen a Széchényi utcában lévő magánház portáján található egy 150 éves tölgyfa, amely szintén figyelmet érdemel.

3.5. Az értékek megfogalmazása, javaslatok

Medgyesbodzás község területén építészeti értékekkel nem igen találkozunk, a település falusias jellege, összképe azonban megőrzendő. A legrégebb – alig száz éves – házai a parasztházakra jellemző tornácos háromosztatú lakóházak, melyek alig-alig díszítettek. Ott ahol több ilyen épület áll egymás mellett szép utcakép keletkezett. Ez azonban kevés helyen található meg.

Az épített értékek mellett a táji-természeti értékek viszont éppen olyan fontos és meghatározó „stílus elemei” a településnek, melyet védeni, és megőrizni, esetleg gazdagítani szükséges. Ilyen táji értékek például a kunhalmok.

3.6. Az értékek karakterének megfogalmazása, megőrzésének javaslata

Medgyesbodzáson és Gábortelepen az elmúlt éveket figyelembe véve új építkezések igen kis számban várhatóak. Fontos, hogy az új épületek illeszkedjenek a falusias településképhez. Emellett fontos, hogy a meglévő épületek állagmegóvó és energetikai korszerűsítése megtörténjen, úgy hogy a falusias karaktert hangsúlyozza.

4. Eltérő karakterek lehatárolása

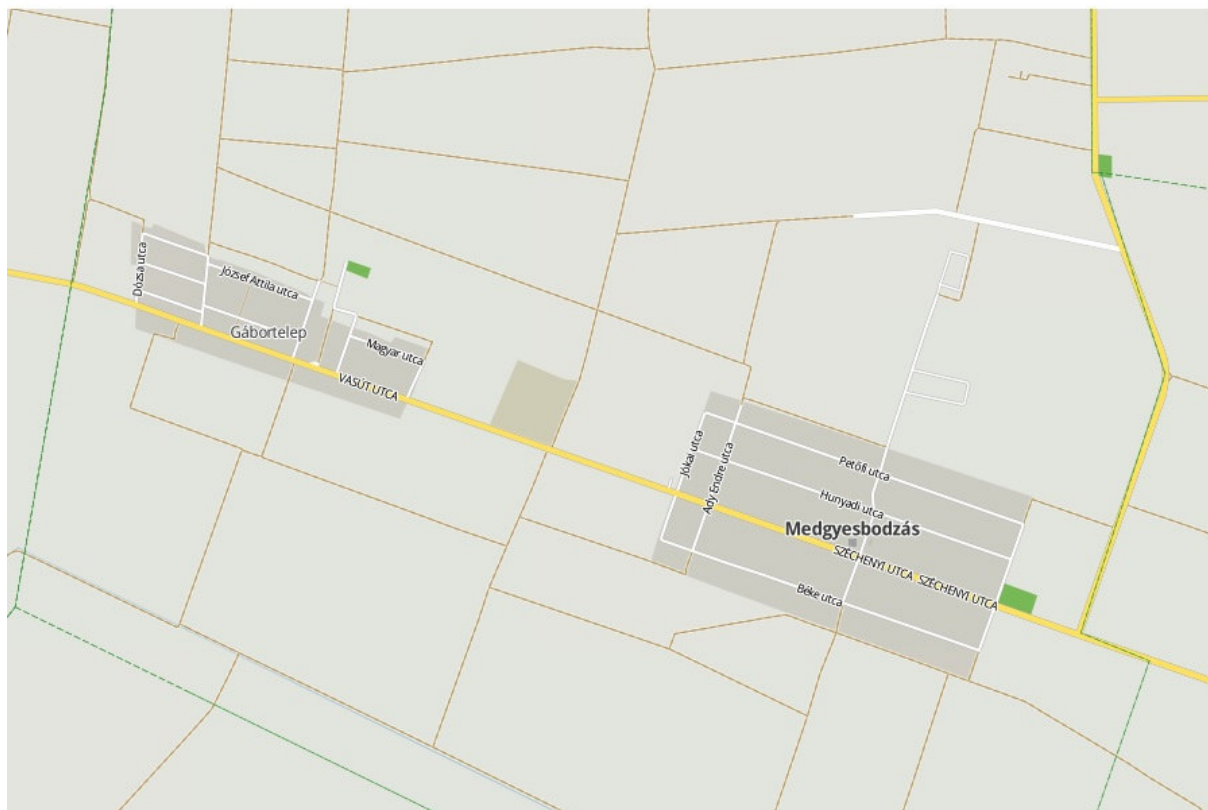
4.1. Településhálózat és településszerkezet

Medgyesbodzás településszerkezete az 1850-es években alakult ki, amely nem változott az évek során. Medgyesbodzás település központja a Széchenyi utca és Iskola utca kereszteződésénél alakult ki. Itt találhatóak a meghatározó intézmények és szolgáltató egységek.

Medgyesbodzás bel- és külterületét a 4429. sz. út szeli ketté. A belterületi lakóúthálózat és a külterületi dűlőutak nagyrészt derékszögű rendszert alkotnak.

Ez a terület egykor dohánytermesztő vidék volt, s az itt kialakult települések is a dohánytermesztésből élő lakosság letelepítésére jöttek létre. Ennek megfelelően Medgyesbodzás belterülete szabályos, jellegzetes alföldi telepített falu képét mutatja, melynek legfőbb sajátossága a derékszögű utcahálózat. A belterülethez a községet kettészelő 4429. út. sz. út mentén (mező)gazdasági területek csatlakoznak.

A községhez településrészként Gábortelep kapcsolódik, melynek utcahálózata szintén közel merőleges szerkezetű.

4.2. Településkép és utcaképek

Az általános településkép az épületek megjelenésén túl magában foglalja az infrastruktúra- és a közművek látható elemeit is. Bár még a városközpontokban is nehéz a hírközlési és elektromos közmű üzemeltetőket rábírní hálózatuk felszín alatti elhelyezésére, a községvezetésnek a Széchényi utca település központi szakaszán törekednie kell az energiaellátó- és hírközlési közművek fokozatos felszín alá kényszerítésére.

A közterületek karbantartása, a zöld felületek gondozása (ideértve a község mellékutcait is) a településen példa értékűek, az elért eredmény hosszú távú megtartása a községvezetés fontos feladata.

Az alföldi falusias településekre jellemző földszintes házsorok, fasorokkal gazdagított egyszerű, de rendezett utcaképek jellemzik. A község központja a Széchényi utca és Iskola utcai kereszteződés körül alakult ki. A település közigazgatási, kereskedelmi és egészségügyi intézményei itt találhatóak.

A településre jellemző a földszintes, oldalhatáron épített, hézagos beépítés, többnyire régi parasztházak, kockaházak nagyobb udvarral. A régebbi épületek az utcafrontra épültek, a kockaházak és az új építésű házak előkerttel rendelkeznek. Jellemző az 1800-3800 m²-es nagyságú telkek.

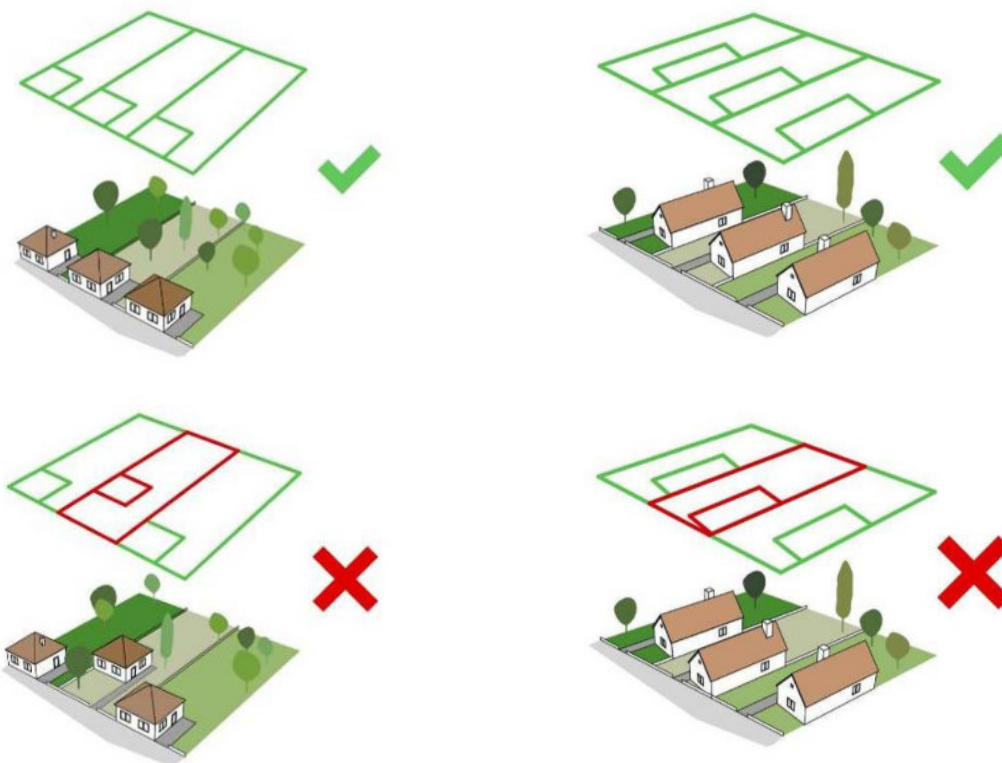

5. Ajánlások a telkek beépítésére és a közterületek kialakítására

5.1. Település mag, védendő területek

Telepítés, telken való elhelyezés

A lakóterületen továbbra is kívánatos az oldalhatárra való építés, a beépítési szokások folytatása. Utcánként eldöntendő az utcavonalra való építés, vagy az előkertes építés követelménye. Alkalmazkodni kell a kialakult többséghez, és az utca szélességéhez.

Magasság, tetőforma, hajlásszög

Az épületek magassága az utak mentén közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házak magasságának meghatározásakor figyelembe kell venni a szomszédos beépítések

magasságát, és a környezetében kialakult jellegzetességeit. A túl magas épületek építése nem javasolt, mivel így nem lesz harmonikus az utcakép.

Az épületek tetőhajlásszöge közel azonos 38-45°. Magyarországon az általános tetőhajlásszög a 40° körüli. Az újonnan épülő házaknak hasonló hajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetükben lévők. A tető hajlásszöge ne legyen lapos, és ne legyen csúcsos sem. Kerülendő a nagyon szabdalt, nagyon összetett tetőforma. A szomszédos épületek tetőzetétől túlzottan eltérő hajlásszögű és formájú tetőzet nem illik az utcaképbe.

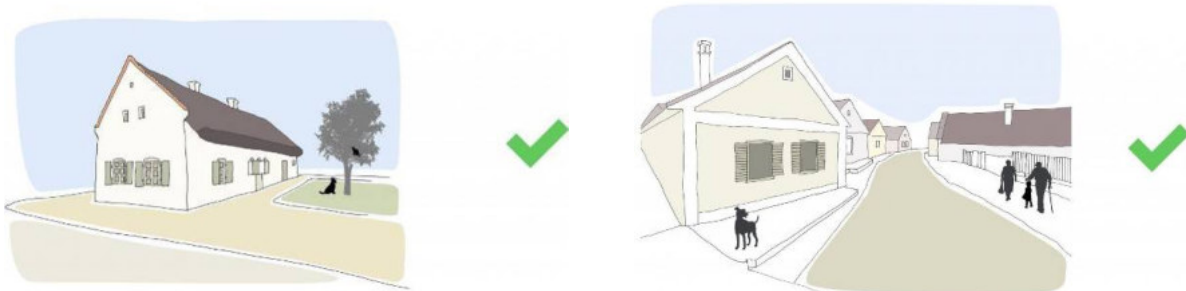
Homlokzatképzés, arányok, anyaghasználat

Az újonnan épülő épületeknél színében és anyaghasználatában figyelembe kell venni a környező épületeket. A túlzottan változatos, a környezetében lévő épületektől eltérő homlokzatok megbontják az utcaképet. Kerülni kell a rikító, kihívó színeket.

A településen a tetőzet cserépfedéssel készült, színviláguk közel azonos. Új építésnél figyelembe kell venni a környező épületeket.

Hagyományos homlokzatok falusias beépítés

Kerítés anyaga, magassága, formája

A településen igen sok az utcafrontra épített épület, és a 60-70-es években épült kockaházak a jellemzők. Mivel legtöbb esetben szélesek a porták nem csak az előkertes

házaknál jelennek meg a hosszabb kerítések. A településre jellemző fa és fémbetétes kerítések.

Új építések esetén inkább az áttört falusias jellegű, hagyományos falékezés, zártabb megoldás esetén a falazott (kőkerítések kerürendők) kerítések támogathatók.

Kapuk

Kert kialakítása, térszerkezet, növényalkalmazása

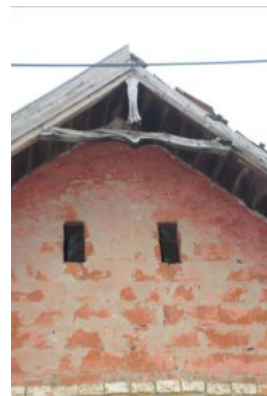
A településen az előkertés házaknál kell figyelni a kert kialakítására, mivel itt a kerítések megengedik a belátást. Ezek a kertek sok lakóháznál hangulatosak. Ajánlott a kertben is az őshonos fajtákat alkalmazni. A fák lombosak vagy örökzöldek, a gyepek, és a virágok változatosan és minden évszakban tudnak díszíteni.

Telek előtti utcarész kialakítása, bejáró járda, közművek, növényzet

A tulajdonosnak a telek zöldterülete mellett ugyanúgy megfelelően kell kialakítani és gondozni a telke előtti közterületeket. Elsősorban a település előírásai, az adottságok, a járda szélessége, anyaga, magassága, a vízelvezető árok szélessége mélysége, az átereszek csatlakozásai, a közművek, víz, gáz, szennyvíz, áram, telefon, a meglévő fasorok alkotják a közterület alakítás szempontjait. Célszerű egy telekhez egy bejárót építeni, nem kívánatos a családi házakhoz az utcán „parkolót” építeni, az autókat a telken belül kell tartani, a vendégek időnként megállhatnak a kocsibejárón, vagy az útszélén.

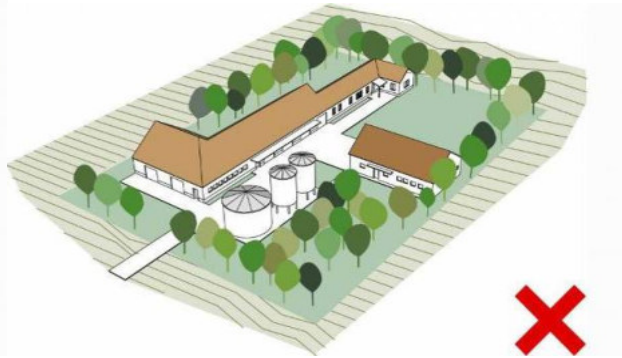
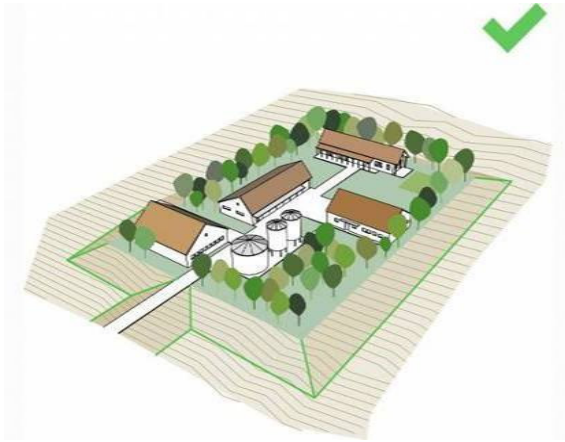
Részletek

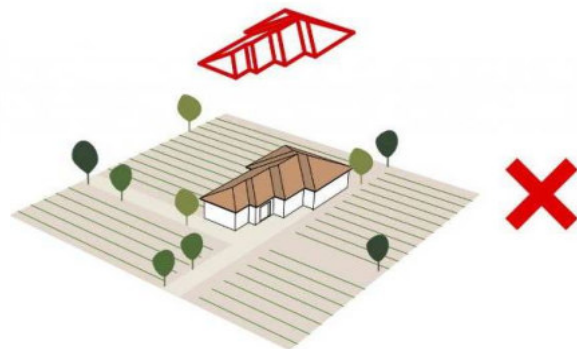
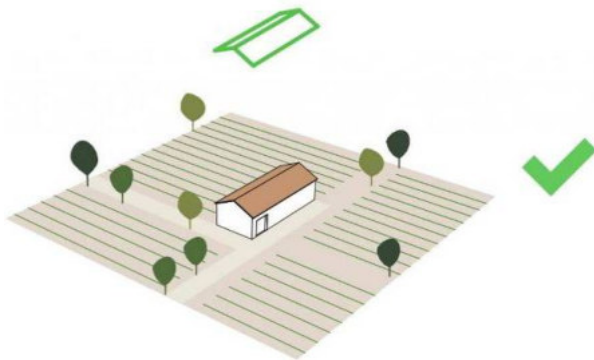

5.2. Külterületek

Telepítés, telken való elhelyezés

Magasság, tetőforma, hajlásszög

Homlokzatképzés, arányok, anyaghasználat

5.3. Közterületek kialakítása: utak, járdák, növényzet, közművek

A járdák közelében alacsony cserjék közép magas cserjefoltokkal, majd fák, ismét cserjék, végül cserjékkel oldott parkolóhelyek kialakítása kötheti össze a járdát és a közutat. Törekedni kell a térhasználatok világos szétválasztására. A parkolóhelyek kialakítását célszerű kiemelt szegéllyel övezni, ennek hiányában ne alkalmazzunk gyepet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást. A fasorok kiemelik a település fő útvonalait, irányítják a tekintetet.

A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Olyan fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A jó faválasztással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa. Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére.

Javasolt fafajok közterületre:

Parkok, terek:

- nagy területre légvezeték nélkül:
 - *Fraxinus angustifolia* subsp. *pannonica* – Magyar kőris
 - *Quercus robur* – Kocsányos tölgy
 - *Quercus robur* f. *fastigiata* – Oszlopos tölgy
- vízpartokra:
 - *Salix alba* – Fehér fűz
 - *Populus nigra* var. *thevestina* – Tiszaháti nyár
 - *Populus alba* – Fehér nyár
 - *Populus alba* 'Pyramidalis' – 'Pyramidalis' fehér nyár

Utcákra:

- szűk utcákba légvezeték alá:
 - *Acer campestre* 'Rozi' – 'Rozi' mezei juhar
 - *Acer campestre* 'Red Shine' – 'Red Shine' mezei juhar
 - *Acer tataricum* subsp. *ginnala* – Tűzvörös juhar
 - *Celtis occidentalis* 'Globosa' – Gömbostorfa
 - *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera' – Gömbakác

- szélesebb utcák légvezeték nélkül:
 - Acer platanoides 'Globosum' – Gömbjuhar
 - Acer saccharinum 'Pyramidale' – 'Pyramidale' ezüst juhar
 - Fraxinus ornus 'Mecsek' – Gömb virágos kőris
 - Quercus robur f. fastigiata – Oszlopos tölgy
 - Robinia pseudoacacia 'Jászkiséri' – 'Jászkiséri' fehér akác
- Zöld lombkoronák egyhangúságát feloldandó:
 - Prunus cerasifera Nigra – Vérszilva

Ne alkalmazzunk inváziós fajokat (amerikai kőris, nyugati ostorfa stb). A járófelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk. Minden apró burkolatrészletet meg kell tervezni, a kerítések lábazataihoz illeszkedéstől kezdve a zöldfelületek szegélyéig. A járda és a közút közötti utcakertek teremtenek kapcsolatot a magántelkek és a közterületek között. Medgyesbodzáson a háztulajdonosok gyakran alakítják, gondozzák e területeket. Az egyéni megoldások során ügyeljünk arra, hogy e felületek kapcsolatot teremtsenek az előkertekkel, és egymáshoz is illeszkedjenek, egységes sávot képezzenek. Kerülni kell a szemmagasságban takaró növényzet alkalmazását, különösen a keresztezésekben. Itt a gépkocsivezetők szemmagasságát is figyelembe kell venni! 50-80 cm magas cserjéket, évelőket telepítsünk. A fák gyökereinek megfelelő méretű burkolatlan helyet kell biztosítani a járdák, kerítések gyökér által történő megrongálásának elkerülése érdekében. A víz környezetünk egyik leglátványosabb eleme, ugyanakkor a kellemes közérzet biztosításának alapja. Az utak, járdák megfelelő vízelvezetése alapvető a harmonikus településkép létrehozásához. Ugyanakkor a csapadék hasznosítása, megtartása nagyban megnöveli a szép környezet kialakítását és fenntartását. A község teljes területén fontos településképi elemek a vízelvezető árkok. Folyamatos feladat a községvezetés számára a rendszer karbantartottságának biztosítása. Az árkokat átszelő gépkocsibehajtók, az utcakép karakteres elemei. Egységes kialakításuk fontos.

6. Reklámok megfogalmazása

A falusias utcaképtől a nagyméretű, esetleg fényjátékkal is kiemelt hirdető felületek nagyon idegenek, ezek kerülendők. Céges reklámfelületeknek épületen való elhelyezése, ízléses, visszafogott megjelenés esetén elfogadható, a közcélú hirdetményeket, közterületen elhelyezendő reklámokat célszerű egységes formátumú hirdető felületen

elhelyezni, melyek anyaghasználatára, formájára illeszkedik a falusias utcaképbe (pl. fa hirdetőablak).

Medgyesbodzás Község TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE 2017

Megrendelő: Medgyesbodzás község Önkormányzata
5663 Medgyesbodzás, Széchenyi utca 38.
telefon: +36 68 425-000
email: polgarmester@medgyesbodzas.hu
honlap: www.medgyesbodzas.hu
Polgármester: Varga Gábor
Főépítész: Béres István
Szerkesztette: Erdész Béla építőmérnök
Fotók, grafikai szerkesztés: Pántya Mária

A felhasznált ábrák a Lechner Tudásközpont ábragyűjteményéből származnak.
A kézikönyv Medgyesbodzás község honlapja és Településrendezési eszközei, történeti leírásának segítségével készült.